

TARTU ÜLIKOOL

Usuteaduskond

Uku Torjus

„OMAVALITSUSTE, KOGUDUSTE JA KOGUKONDADE PARTNERLUS RAPLAMAA
PIIRKONDADE NÄITEIL“

Magistritöö

Juhendaja: Atko-Sulhan Rimmel
Kaasjuhendaja: Kaido Soom

TARTU 2024

SISUKORD

SISSEJUHATUS

1. Teema valiku põhjendamine	4
2. Töö eesmärgi ja uurimisülesande püstitamine	5
3. Ülevaade töös kasutatud tähtsamatest allikatest ja uurimustest.....	6
4. Töö struktuuri (peatükkideks jaotamise) tutvustamine	7
5. Konkreetsete uurimisküsimuste püstitamine	7

I. TEOREETILINE TAUST

1.1 Vabaühenduste roll ja koostöö arengusuunad Eestis	8
1.2. Kiriku kogudus kui kogukond	9
1.3. Kiriklikud ühendused	10
1.4. Kirikute eripära	10
1.5. Kirikute ajalooline roll ühiskonnas	11
1.6. Ootused kiriku mõju osas tänapäeval	12
1.7. Kirikute tegevuse mõju uuringud	13
1.8. Teenuste osutamine usupõhiste organisatsioonide poolt	14
1.9. Kirikute ja omavalitsuste koostöö uuringud	15
1.10. Kirikute ja omavalitsuste koostöö uuringud Eestis	16
1.11. Sektorite vahelise koostöö uuringud	17
1.12. Sektorite vahelise koostöö vormid	18
1.13. Sektorite vahelise koostöö tasemed	18
1.14. Sektorite vahelise koostöö piirangud	19

II. METOODIKA

2.1. Andmekogumise meetod	20
2.2. Intervjuu teemad	20
2.3. Valimi moodustamine	21
2.4. Intervjuude läbiviimine	22
2.5. Väljakutsed intervjuude korraldamisel	23

III. TULEMUSED

3.1. Kodeerimine	24
3.2. Koostöö	25
3.3. Seotus omavalitsusega	28
3.4. Omavahelised suhted	28
3.5. Kaasatus	29
3.6. Teenuste osutamine	30
3.7. Valla toetus	32
3.8. Takistused	33
3.9. Soovitavad muutused partnerluse osas	34

IV. ARUTELU

36

KOKKUVÕTE

40

KASUTATUD ALLIKAD

41

SUMMARY

45

LIHTLITSENTS

46

SISSEJUHATUS

1. Teema valiku põhjendamine.

Eestlastel on ütlemine, et „teeme kiriku keset küla“. Kõnekeeles kasutame sellist väljendit siis kui on vaja leida lahendus, mis rahuldaks kõiki osapooli või tuleb leida kompromiss mingis küsimuses.

Kasutan seda fraseologismi ka käesoleva magistritöö sisu ilmestamiseks, seda küll mõnevõrra teises tähenduses, st küsimusena, millele vastust otsin. Milline võiks olla kiriku koht „külas“ täna ning mil määral peaks kirik olema „külaga“ seotud ja kaasatud „küla“ tegemistesse, on küsimused, mida käesolevas magistritöös käsitlen.

Magistritöö fookuses on koguduste koostöö kohalike kogukondadega ja omavalitsustega. Erinevate valdkondade koostöö, sh avaliku sektori ja kogukondade koostöö, on muutumas üha olulisemaks strateegiaks ühiskonna sidusamaks muutmisel ja inimeste kaasamisel.

Strateegiaga „Eesti 2035“ seatakse Eesti riigile ja rahvale järgmiseks viieteistkümneks aastaks strateegilised sihid, riigivalitsemise sihi valdkonnas peetakse muuhulgas vajalikuks avaliku sektori koostöö arendamist erasektori, vabauhenduste ja kogukondadega (Eesti 2035).

„Sidusa Eesti arengukavas 2021–2030“ on plaanitud toetavaid tegevusi nii inimeste aktiivsuse kui kogukondade ja vabauhenduste võimekuse suurendamiseks. Eraldi on välja toodud tegevussuund kogukondade võimekuse ja usuliste ühenduste rolli suurendamiseks (Sidusa Eesti....).

2014.a. läbiviidud uuringu „Eesti kogukondade hetkeseis“ autorid märgivad, et huvi kogukondade vastu on Eestis oluliselt kasvanud. Ressursside ja rahvastiku vähenedes nähakse aktiivset kogukonda paljude seni riigi poolt keskselt pakutud haldusülesannete ja teenuste ülevõtjana või toetajana (Vihma, Lippus 2014: 5).

Ka Praxise 2014.a. uuring toob välja, et suunad avalikus halduses ning võrgustike osatähtsuse kasv riigivalitsemises näitavad, et nii kolmanda sektori organisatsioonidel

kui ka indiviididel on riigi ja kohaliku elu valitsemises järjest olulisem roll (Uus jt 2014: 51).

Ühe kindlate tunnustega osa kogukonnast moodustavad kiriku kogudused. Kiriklikud organisatsioonid on muutunud aktiivsemaks ja hakanud osutama ka teenuseid, mida seni on osutanud valdavalt avaliku- või erasektori organisatsioonid. Näitena võib siin tuua EELK perekeskuste tegevuse (<https://diakoonia.eu>), Peeteli kiriku sotsiaalkeskuse (<https://www.peeteli.com/sotskeskus/>), Laitses tegutseva Lootuse küla tegevuse, kus aidatakse alkoholi- ja narkosõltuvuses inimesi sõltuvusest võõrutamisel ja ühiskonda naasmisel (<https://lootusekula.ee/>). Hea näide omavalitsuse ja koguduse koostööst on Tartu Pauluse Kiriku vältimatu sotsiaalabi jagamispunkt (<https://tartupauluse.ee/kogudus/supikook>).

Samas on koguduste osalemisel kohaliku elu korralduses veel palju arenguruumi. Omavalitsuse ülesannete delegeerimine kogudustele ei ole ikka veel nii levinud, kui sellel on tegelikku potentsiaali. Omavalitsuste poolt on palju võimalusi kasutamata, peamiselt seetõttu, et omavalitsus ei käsitle kogudust teenuse pakkujana ja kogudus ei paku ennast ise välja. Koguduse seisukohast oleks selline olukord taunitav, kuna kogudus peaks mõtlema, kuidas kaasa aidata kaasinimeste ja kogukonna murede lahendamisele ning laiendada diakoonilist tegevust – olgu turva- ja abipunktide rajamisega tühjadesse koguduseruumidesse, taaskasutuskeskuste või lastehoiu organiseerimisega. Nii võimaldaks koguduste ja omavalitsuse koostöö olla vastastikku kasulik (Reede 2022: 64). Selleks saavad anda oma panuse mõlemad osapooled, nii omavalitsused kui ka kogudused - omavalitsused peaksid rohkem kaasama teenuste võimalike osutajatena kogudusi ja kogudused omakorda ilmutama rohkem initsiatiivi teenuste osutamise võimekuse väljaarendamisel.

2. Töö eesmärgi ja uurimisülesande püstitamine.

Käesolev uurimistöö keskendub koguduste, kogukondade ja kohaliku omavalitsuse vahelisele partnerluse uurimisele. Töö eesmärgiks on väljaselgitamine, millised on võimalused ja takistused koostöök, millised on asjaosaliste ootused ja kartused ning milline on valmisolek partneritena kohaliku elu korraldusse panustada. Küsitluse tulemuste alusel saab teha ettepanekuid koostöö arendamiseks partnerite vahel. Eesmärgi saavutamiseks on töö läbiviimisel püstitatud alljärgnevad ülesanded:

- a) Omavalitsuse, kogukondade ja koguduste koostöö senise praktika analüüsimine, keskendudes konkreetsetele koostöö näidetele;
- b) Partnerite vahelise koostöö arendamise võimaluste esitamine.

3. Ülevaade töös kasutatud tähtsamatest allikatest ja uurimustest.

Teos „Eesti oikumeenia lugu“ (Altnurme *et al.* 2009) käsitleb oikumeenilist tegevust Eestis viimase saja aasta jooksul. Käesolevas uurimistöös kasutan ülevaateid kiriku ja riigi koostöö kohta alates 1989. aastast kuni 2009. aastani.

Põld (2016) kirjeldab oma magistritöös Hageri koguduse vaimuliku tegevust aastatel 1892 – 1936. Magistritöö keskendub maavaimuliku tegevusele tolleaegses ühiskonnas ja annab hea ülevaate kiriku rollist kohaliku elu korralduses.

Bielefeld & Cleveland (2013) käsitlevad uuringus „Usupõhised organisatsioonid teenusepakkujatena ja nende suhe valitsusega“ usupõhiste organisatsioonide pakutavaid teenuseid USA-s ja nende seotust avaliku võimu organitega. Uuringu autorid toovad välja võrdluse usupõhiste organisatsioonide ja ilmalike teenusepakkujate poolt osutatavate teenuste vahel.

Chaves & Tsistos (2001) analüüsivad uuringus „Kogudused ja sotsiaalteenused: mida nad teevad, kuidas nad seda teevad ja kellega koos“ 1998. aasta riikliku koguduste uuringu andmeid, et anda ülevaade usupõhiste organisatsioonide poolt osutatavatest sotsiaalteenustest. Uuring viitab ka usuorganisatsioonide tegevuse intensiivistumisele teenuste pakkumisel seoses USA valitsuse vastavate otsustega 2000.-ndate alguses.

Bryson *et al.* (2006) keskendub artiklis „Sektorivahelise koostöö kavandamine ja rakendamine: ettepanekud kirjandusest“ sektoritevahelisele koostööle. Koostööd käsitleva kirjanduse ülevaate põhjal esitatakse artiklis ettepanekuid, mis mõjutavad koostöö kujunemist, protsessi, struktuuri- ja juhtimiskomponente, piiranguid ja ettenägematuid asjaolusid, tulemusi ja vastutuse küsimusi. Mainitud põhimõtted ja ettepanekud on olulised, mõistmaks ka kiriku, omavalitsuse ja kogukonna vahelise partnerluse arendamise tausta.

Gazley (2008) uurib artiklis „Väljaspool lepingut: mitteametliku valitsuse ulatus ja olemus – mittetulunduslik partnerlus“, mil määral kohalikud omavalitsused ja mittetulundusühingud teevad koostööd, et pakkuda teenuseid ja millised on nende

vahelised partnerlussuhted. Uuringus kasutati nii kvantitatiivseid kui ka kvalitatiivseid andmed, hindamaks lepinguvälise teenuste osutamise partnerluse sagedust ja olemust Georgia osariigis.

EELK Diakoonia- ja Ühiskonnatöö SA poolt 2022.aastal väljaantud teatmikus „Kirik keset küla. Koguduse ja kogukonna koostöö“ käsitletakse koguduse, kogukonna ja omavalitsuse partnerluse teemasid. Teatmik koondab erinevaid artikleid kogukonna olemuse ja tähenduse, samuti ka kiriku ja koguduse rolli kohta kogukonnas ning erinevate osapoolte koostöö võimaluste kohta.

Üks hilisemaid uuringuid omavalitsuste ja koguduste koostöö kohta viidi läbi 2023.a. Hollandis. Kooima (2023) uuris magistritöö raames, kuidas kohalik omavalitsus ja kirik tegid koostööd Covid-19 kriisi ajal. Magistritöö analüüsib kirikute ja omavalitsuste koostöö küsimusi Hollandis.

4. Töö struktuuri (peatükkideks jaotamise) tutvustamine

Töö jaotub nelja peatükki. Esimene peatükk annab ülevaate teemaga seonduvatest teoreetilistest allikatest, teine peatükk keskendub uurimuse metoodikale, kolmandas peatükis analüüsitakse küsitluse tulemusi, neljandas peatükis esitatakse tulemuste arutelu ja esitatakse järeldused, sh ettepanekud, koguduste, kogukondade ja omavalitsuste koostööks.

5. Konkreetsete uurimisküsimuste püstitamine

Kesksed uurimisküsimused:

- a) milline on koguduse/kogukonna/omavalitsuse partnerlus?
- b) kes/mida peaks koostöö arendamiseks tegema - mida kogudus/mida omavalitsus/mida kogukond?

I. TEOREETILINE TAUST

1.1. Vabaühenduste roll ja koostöö arengusuunad Eestis

Nagu sissejuhatuses märgitud, on üheks lähituleviku oluliseks sihiks avaliku sektori koostöö arendamine erasektori, vabaühenduste ja kogukondadega (Eesti 2035). Vabaühenduste rolli, võimalusi ja eeliseid avaliku heaolu loomisel on erinevates uuringutes palju käsitletud, toon peatükis välja need seisukohad, mis on olulised ka käesoleva töö kontekstis.

Uus & Vinni (2015) märgivad, et üks olulisimaid sotsiaal-majanduslikke trende Eestis on töökäte vähenemine ja abivajajate hulga suurenemine. Riik on tulevikus silmitsi olukorraga, kus avalike teenuste mahu ja taseme säilitamiseks on vaja uudseid lahendusi. Üks võimalus on tugevdada koostööd vabakonnaga.

SA Poliitikauuringute Keskus Praxis on analüüsinud avalike teenuste delegeerimist vabaühendustele ning kohalike omavalitsuste ja ühenduste koostöömustreid nii 2009. kui ka 2014.aastal. Praxise 2014.a. uuringus märgitakse, et ühiskondlikud probleemid on tänapäeval järjest keerulisemad ning nende lahendamine eeldab sektorite ja osaliste ühispingutust. Teisalt suureneb ka teadlikkus sotsiaalsetest ja keskkonda puudutavatest probleemidest ning kodanikel on järjest suurem huvi osaleda keerdküsimuste lahendamisel. Vabaühenduste roll avalike teenuste osutamisel on juba praegu märkimisväärne, kuid koostöö teenuste pakkumisel saab tulevikus veelgi olulisemaks. Arenevad ja muutuvad ka avaliku, era- ja kolmanda sektori ning kodanike koostöö mudelid (Praxis 2014: 8).

Praxise 2014.a. uuring toob ka välja, et viie aastaga, so 2009-2014, on muutunud omavalitsuste suhtumine koostöösse avalike teenuste osutamisel ja tähtsaimaks eesmärgiks on saanud kogukondade tegevuse toetamine ja hoogustamine. See suund toetab avalike teenuste delegeerimise asemel koosloome potentsiaali. Eriti on võimalusi koosloomeks väiksemates asulates ja maapiirkondades, kus kogukond on aktiivne ja koostöö avaliku võimuga juba toimib. Teenuste koosloomet peetakse võtmeteguriks avalikult väärtustatud ja sotsiaalselt innovaatiliste tulemuste saavutamisel. Täieliku koosloome ideaaliks saab pidada olukorda, kus teenuseid planeeritakse ja osutatakse professionaalide ja kasutajate/kogukondade ühistegevuses (Praxis 2014: 77).

Ka Murray (2011) märgib, et kolmanda sektori, so vabaühenduste, kaasamine ei peaks olema pelgalt teenuste pakkumine, vaid neid võiks kaasata ka aktiivselt avalike teenuste kujundamisesse ja vastutuse võtmisesse. Põhilised kasutegurid kolmanda sektori tihedama kaasamisega avalike teenuste pakkumisel on konkreetsemad teadmised inimeste vajadustest, spetsiifilised oskused või teadmised, kogukonnavajaduste märkamine ning -liikmeteni jõudmine, paindlikkus ja võimekus arendada innovaatilisi lahendusi (Murray 2011, viidanud Elgindy 2023).

Lember jt (2011) rõhutab ühelt poolt, et avalikul sektoril puudub otsene kohustus või vajadus eelistada vabaühendusi avalike teenuste osutamise partnerina eraettevõtetele või avaliku sektori üksustele. Samuti seab partneri eelistamisele piirid seadus. Kuid teiselt poolt võib mitme eesmärgi saavutamisel vabaühenduste kaasamisel olla teatud eeliseid. Paljudes valdkondades on neil ainulaadsed teadmised ja kompetentsus, kuna neil on otsene ja lähedane suhe eri ühiskonnagruppidega (nt kogukonnad või ka riskirühmad). Samuti on ühendustel tihti parem võimalus avalike teenuste osutamisse kaasata vabatahtlikke (nt kogukonnateenused).

Uus & Vinni (2015: 1) märgivad Praxise 2014.a. uuringule viidates, et need kohalikud omavalitsused, kes ei delegeeri, toovad põhjuseks, et teenuseid pakutakse oma asutuste kaudu; delegeerimiseks ei ole piisavalt finants- ja inimressursse või napib võimekaid vabaühendusi, kellele teenuseid üle anda. Neist takistustest aitaks aga üle saada see, kui klassikalise ülalt alla lepingulise delegeerimise asemel kasutada rohkem partnerlusele rajatud koostöömudeleid.

1.2. Kiriku kogudus kui kogukond

Kogudusi saab käsitleda kogukonnana sarnaselt mitmete teiste kogukonna vormidega. Küüt (2022) märgib, et kirikud ja kogudused on osa piirkondlikust kogukonnast või mitmest naabruskondlikust kogukonnast. Koguduste liikmed moodustavad omakorda kogukonna. Kirikud ja kogudused on oluliseks osapooleks ja nad aitavad välja selgitada probleeme ning samas pakuvad välja ka lahendusi. Neil on ühtlasi eriline roll olla inimeste jaoks olemas ja aidata kogukonna liikmetel mõista heaolu probleemide olemust (Küüt 2022: 29).

Laius (2022) märgib, et kogudus on Eestis täpselt samasugune mittetulundusühingu juriidilises vormis tegutsev inimühendus nagu teised kogukonnaorganisatsioonid või

liikmeühendused, kes tegutsevad avalikes huvides, kuid neil on ka teatud eripära, nagu paljudel teistel ühingutel (Laius 2022: 66).

1.3. Kiriklikud ühendused

Kogudused on osa kiriklikest ühendustest. Selle, milline on Eestis kiriklike ühenduste staatus ja tegevuse sisu, määratleb Kirikute ja koguduste seadus (edaspidi seadus). *Kogudus* on seaduse mõistes „ühte usku tunnistavate füüsiliste isikute vabatahtlik ühendus, kes tegutseb põhikirja alusel ja valitud või nimetatud juhatuse juhtimisel“.

Vähemalt kolm liitunud kogudust võivad moodustada *kiriku*, seaduse sõnastuse kohaselt on kirik „episkopaalse struktuuriga ja kolme üldkirikliku usutunnistusega õpetuslikult seotud vähemalt kolme vabatahtlikult liitunud koguduse ühendus või on jaotatud vähemalt kolmeks koguduseks ja kes tegutseb põhikirja alusel, valitud või nimetatud juhatuse juhtimisel ning kantakse registrisse käesoleva seadusega ettenähtud juhtudel ja korras“.

Eristatakse:

1. *usulisi ühendusi*, milleks on kirikud, kogudused, koguduste liidud ja kloostrid ja
2. *usuühinguid*, milleks on füüsiliste või juriidiliste isikute vabatahtlikud ühendused.

Mõlemad, nii *usulised ühendused* kui ka *usuühingud* võivad tegeleda usutunnistusekohase või oikumeenilise moraali-, eetika-, haridus-, kultuuri-, diakoonia, sotsiaalse rehabilitatsiooni alase tegevusega, kuid *usuliste ühenduste* jaoks on see vaid võimalik lisategevus, põhitegevuseks aga oma usu tunnistamine ja viljelemine, eeskätt jumalateenistuste, usuliste koosolekute ja talituste vormis. *Usuühingu* puhul on seevastu põhitegevuseks eelmainitud usutunnistusekohane või oikumeeniline tegevus ning *usuühing* ei pea olema seotud konkreetse kiriku, koguduste liidu või kogudusega (Kirikute ja koguduste seadus).

1.4. Kirikute eripära

Nagu eelpool märgitud, on kirikud samasugused mittetulundusühingu vormis tegutsevad inimühendused nagu teised kogukonnaorganisatsioonid. Siiski on neil oma eripära.

Hellemans & Wissink (2012) toovad välja kirikute erandlikkuse, märkides, et kirikud on üsna unikaalsed organisatsioonid, kuna need jagunevad kolme erinevasse mittetulundusorganisatsiooni kategooriasse: *vastastikused tugirühmad*, *teenuste*

osutajad ja kampaaniaorganid (Hellemans & Wissink 2012, viidanud Kooima 2023: 12). Need kategooriad selgitavad, kuidas kirik toimib organisatsioonina ja toovad välja koostööga seonduvad põhimõtted, mida peab arvestama kiriku ja omavalitsuse koostöös:

- a) Vastastikused tugirühmad toovad kokku inimesi, kellel on ühine probleem või huvi, näiteks narkomaanid või sarnase muusikamaitsega inimesed.
- b) Teenuste osutamise kategooriasse kuuluvad organisatsioonid keskenduvad abivajajatele teenuste pakkumisele
- c) Kampaaniakategooria organisatsioonid keskenduvad võitlusele põhimõtte eest või tegutsevad nad teatud huvide surverühmana.

Kirik sobib kõigi nende kolme kategooriaga. Kirik ühendab inimesi uskumuste alusel, keskendub abivajajate teenindamisele ja püüab sõnumiga jõuda teiste inimesteni.

1.5. Kiriku ajalooline roll ühiskonnas

Kirikul ja vaimulikel on olnud oluline koht ühiskonnas läbi aegade. Mõistmaks kiriku tegevust, staatust ja tähtsust minevikus, on käesolevas jaotises esitatud lühiülevaade kiriku ja vaimuliku rollist lähiajaloo vältel.

Pöld (2016) märgib, et kirik on olnud ühiskonna lahutamatu osa ning koguduseõpetajad on täitnud mitmeid ülesandeid, mis tänapäeval on avaliku sektori kanda. 19.sajandi lõpul ja 20.sajandi algul täitis koguduse vaimulik mitmeid ühiskondlikke kohustusi. Vaimulik oli inimestele toeks sünnist vähemalt 40 aastaseks saamiseni, viies läbi ristimist, leeri, laulatamist. Vaimulik oli perekonna usaldusisik ja kaasteeline, kes saatis, jälgis ja toetas inimesi palju aastaid. Isegi kui inimene igal pühapäeval kirikusse ei jõudnud, tuli tal erinevatel etappidel siiski vaimulikuga tegemist teha – seda eelkõige rahvastikuregistri toimingute tõttu. Maavaimulik tundis hästi oma kihelkonna inimesi ning tema tähtsus perekondadele oli suur (Pöld 2016: 41-47).

Olukord hakkas muutuma Eestis seoses ühiskonna sekulariseerumisega 20. sajandi 20.ndatest aastatest alates. Järjest rohkem läksid rahvastikuregistri toimingud vaimulikelt omavalitsustele, mistõttu paljud inimesed, kes ei pidanud usku oma elus oluliseks, valisid toimingute läbiviimiseks ilmaliku viisi. 1926.aastal jõustus seadus, mis võttis vaimulikelt rahvastikuregistri pidamise kohustuse.

Nõukogude perioodil kehtis ametlik sotsialistlik ideoloogia marksistlik-leninlikus versioonis, mis oli sallimatu teiste ideoloogiate ja maailmaseletamise võimaluste suhtes. (Altnurme 2013: 10)

Eesti iseseisvuse taastamise järel 1991. aastal tehti mitmeid samme, mis taotlesid kirikute suuremat sidusust ühiskonnaga: 1991. aastal taasavati usuteaduskond Tartu Ülikoolis ja taastati Eesti Piibliselts, 1992. aastal asutati EELK Diakooniakeskus. Alates 2001.aasta lõpust võimaldati vaimulikel hakata abielu laulatamise juures neid ka ametlikult registreerima (Altnurme 2009: 209).

2002.aasta töö kristlikele kirikutele soodsa suunamuutuse – 17. oktoobril sõlmiti Eesti Vabariigi Valitsuse ja 1989. aastal loodud, enamikke kristlikke kirikuid ühendava Eesti Kirikute Nõukogu vahel ühishuvide protokoll. Dokumentis fikseeriti valdkonnad, kus kirikutel ja riigil on ühiseid huve ning võimalus arendada koostööd: religiooniõpetus, noorsootöö, kaplanaat, muinsuskaitse, haigehooldus (diakoonia), religioonisotsioloogilised uuringud jms. Toetudes ühishuvide protokollile, võttis valitsus 2003.a. märtsis vastu programmi „Pühakodade säilitamine ja areng“, mis näeb ette iga-aastase toetuse pühakodade renoveerimisele ja ka „kiriku kui piirkondliku haridus-, kultuuri- ja turismikeskuse arendamisele“. Koguduste majanduslik baas on paraku tänaseni jäänud nõrgaks. Vabatahtlikud annetused ei suuda kirikuid piisavas ulatuses kindlustada, ka välisabi on järk-järgult vähenenud. Kogudustele kuuluvat kinnisvara ei ole sageli suudetud piisavalt ära kasutada. Vaimulikud on tihti sunnitud lisaks oma kiriklikule tegevusele kõrvalsissetulekuid leidma (Altnurme 2009: 212, 298).

1.6. Ootused kiriku mõju osas tänapäeval

(Altnurme 2013) toob välja, et kuigi individuaalne poolehoid ja seotus kirikuga on väga väike ja kiriku tähtsus ühiskonnas madal, siis on kirik tänapäeval kultuurimälu, traditsiooniliste usukommete ja moraalnormide säilitajana endiselt väärtustatud. Ülevaate sellest, mida peetakse oluliseks kirikute tegevuse puhul, võib saada Eesti Kirikute Nõukogu korraldatud küsitlusest „Elust, usust, usuelust“ (edaspidi EEU), mida korraldatakse alates 1995.aastast iga viie aasta tagant. Küsitlusi korraldatakse eesmärgiga saada teadmisi Eesti elanike usuliste hoiakute ja tõekspidamiste kohta. EEU2020 käigus küsiti inimestelt, milline peaks nende arvates olema kiriku mõju erinevates uuringu tegijate poolt välja pakutud ühiskonnaelu valdkondades. 2020. aastal

läbi viidud uuringu tulemustest selgub, et Eestis soovitakse kiriku ühiskondlikku rolli näha senisest suuremana eelkõige sotsiaalvaldkonnaga seonduvatel elualadel. Vaeste abistamise osas arvas 46% vastanutest, et kirikul võiks olla senisest suurem roll ja probleemidega inimeste abistamise osas arvas nii 44% vastanutest. Võrreldes eelmiste küsitlustega 2015. ja 2010. aastal on eelpool nimetatud elualadel kiriku rolli suurendamise toetajate osakaal küll langenud – vaeste abistamise osas väljendas 2015.aastal toetust 66% ja 2010.aastal 62% küsitletutest. 2010.aastal oli toetus vastavalt 64% ja 62%. Siiski on toetus kiriku rolli suurendamisele sotsiaalvaldkonnas märgatavalt suurem ka 2020.a. küsitluse tulemuste põhjal kui teiste väljapakutud valdkondade (nt keskkond, kultuur, haridus jt) osas (EUU 2020).

Sarnased ootused kirikule on meie põhjanaabritel. 2011. aastal läbi viidud küsitluse kohaselt soovisid soomlased, et kirik võtaks sõna sotsiaalses debatis nõrgemal positsioonil olevate inimeste eest. Ka sotsiaalsetest kaebustest rääkimine ja eluväärtuste üle arutlemine olid kuue kõige olulisema ülesande hulgas, kui küsiti, millises suunas peaks kirik arenema. Kõige enam sooviti, et kirik räägiks nõrgemate eest. Isegi enam kui kolm soomlast neljast olid seisukohal, et kirik peaks rääkima ühiskonnas nõrgemal positsioonil olevate inimeste eest. Võrreldes 2011. aastaga on oluliselt tugevnenud eelkõige sellega täielikult nõustujate rühm (2011. aastal 27% ja 2015. aastal 34%) (Ketola jt 2016: 226).

1.7. Kirikute tegevuse mõju uuringud

Kas ja mil määral mõjutab kirikute tegevus kogukondade aktiivsust ja sotsiaalset sidusust, on võimalik hinnata elanike seas läbi viidud uuringute alusel. Teadaolevalt pole Eestis selliseid uuringuid veel väga korraldatud, see-eest on mujal maailmas läbi viidud sotsiaalteaduslikud uuringud näidanud, et kirikud pakuvad kogukondadele otsest ja kaudset majanduslikku ja sotsiaalset kasu.

Nii toob Šoti koguduste seas läbi viidud uuring välja, et Šoti kiriku kogudused on seotud paljude tegevustega, mis toovad kasu ka kohalikele kogukondadele. Kaasamine sellistesse tegevustesse toob sageli kaasa kasulikke tulemusi ka kogudustele endile. Kogudustel on ka oluline roll kogukonnatunde loomisel ja kohalikes kogukondades teabe levitamisel (Flint jt 2002: 3-4).

Uuringutest selgub ka, et kogukonna initsiatiivil põhinevad algatused on tihti efektiivsemad kui formaalsete institutsioonide korraldatud tegevused. Christens jt

(2015: 216) märgivad, et kogukonna enda rühmitused on paljudel juhtudel suutnud saavutada tõhusama ja jätkusuutlikuma kaasatuse palju vähemate ressursidega kui suured mittetulunduslikud ja poliitilised organisatsioonid, eeldades, et see on suuresti tingitud viisidest, kuidas kogukonna organiseerimine kaasab inimesi potentsiaalsete juhtidena, mitte lihtsalt toetajatena.

Lewis (2015) viitab sotsiaalse kapitali mõistele ja toob välja, et sotsiaalne kapital on usalduse, sotsiaalsete võrgustike ja sotsiaalse tervise tulemus ning see soodustab kogukondade majanduslikke ja sotsiaalseid võimalusi. Lewis (2015: 6) rõhutab, et teadlased (Fukuyama 2001) on sageli viidanud religiooni rollile sotsiaalse kapitali loomisel ja positiivsete ühiskondlike mõjude arendamisel.

1.8. Teenuste osutamine usupõhiste organisatsioonide poolt

Lisaks kohaliku kogukonna kaasamisele ja ühistegevustele osalevad kristliku taustaga lääne ühiskondades kiriklikud organisatsioonid ka avalike teenuste osutamisel, mille vajalikkus leiab üha rohkem kajastamist ka Eestis, nt (Reede 2022: 64).

Ameerika Ühendriikides pakuvad usupõhised organisatsioonid (edaspidi UPO) märkimisväärset hulgal sotsiaalteenuseid. Enamikus linnades pakuvad sotsiaalteenuseid paralleelselt nii usupõhised- kui ka ilmalikud organisatsioonid. Teenuste kvaliteedi seisukohalt peetakse mõlemaid organisatsioone teenuse osutamisel enamasti samaväärseteks. Erinevusena pakuvad usupõhised organisatsioonid üldiselt ilmalike organisatsioonidega võrreldes kitsamat teenuste ulatust, samas pakkudes lisaks põhiprogrammidele mitmel juhul lisaväärtust, nimelt tõhusamat emotsionaalset ja osavõtlikku tuge, samas kui kasumit taotlevad organisatsioonid paistsid rohkem silma tööoskuste koolituse ja töö turvalisuse osas. Uuringud tõid ka välja, et UPO-d kasutavad tõenäolisemalt vabatahtlikke ja kasutavad neid rohkemates rollides kui ilmalikud organisatsioonid ning et UPO-de suutlikkust täita olulisi rolle töövõtjatena avalikus sektoris piiravad paraku nende rahalised- ja inimressursid ning võimalik konflikt turule orienteerituse ja organisatsioonilise missiooni vahel (Bielefeld 2013: 476).

Chaves & Tsistos (2001: 1-2) toovad välja, et usuorganisatsioonide tegevus teenuste pakkujana muutus USA-s intensiivsemaks pärast seda kui president George W. Bush kirjutas oma administratsiooni alguspäevadel alla kahele korraldusele, millest ühega asutati Valge Maja usupõhiste ja kogukondlike algatuste büroo ning teisega asutati usupõhiste ja kogukonna algatuste keskused viies föderaalsetes agentuuris. Need

korraldused andsid religioossetele rühmitustele parema ligipääsu sotsiaalteenuste riiklikule rahastamisele. Olulise mõjuga oli ka seadustamine, et osariigid kaasaksid usuorganisatsioone abikõlblike lepingupartneritena sotsiaalteenuste osutamisel. Osariikidel oli keelatud nõuda, et usuorganisatsioon muudaks oma sisemist juhtimisvormi või eemaldaks religioosse kunsti, ikoonid, pühakirjad või muud sümbolid lepingu sõlmimise tingimusena, ning seadus kinnitas, et lepingu sõlminud usuorganisatsioonid säilitavad kontrolli enesemääratluse, arendustegevuse ja usuliste veendumuste väljendamise üle. Sarnane sõnastus on sellest ajast saadik lisatud ka muid rahastamisvooge mõjutavatesse õigusaktidesse.

1.9. Kirikute ja omavalitsuste koostöö uuringud

Üks hilisemaid uuringuid omavalitsuste ja koguduste koostöö kohta viidi läbi 2023.a. Hollandis. Kooima (2023) uuris, kuidas kohalik omavalitsus ja kirik tegid koostööd Covid-19 kriisi ajal. Uuringust selgus, et ainult pooled juhtudest, mida uuriti, võis liigitada koostööks. Muudel juhtudel toimus küll suhtlus, kuid mitte viisil, mida võiks liigitada koostöö alla. Koostöö polnud vormide poolest ulatuslik, oli vaid üks juhtum, mis sisaldas rohkem kui ühte koostöövormi. See näitab, et uuritud koostööd olid üldiselt oma vormide mitmekesisuses üsna kitsad.

Uuring tuvastas mitmeid koostöö takistusi, nt hirm identiteedi kaotamise ees, paindumatu poliitika ja protseduurid, piiratud ressursid ja ebaõiged grupihoiakud. Nii kirik kui ka kohalik omavalitsus soovivad kaitsta oma individuaalsust ja identiteeti, mis võib põhjustada kõhkclusi koostöös. Lisaks oli kirikuid, kes kogesid kohaliku omavalitsuse poliitikat ja protseduure paindumatuna, mida kogeti samuti koostöös takistusena.

Omavalitsuse seisukohalt vaadatuna leiti sama takistus. Uuringu autor toob välja, et kohalikud omavalitsused püüavad olla oma usulises identiteedis neutraalsed ja koostöö kirikuga võib mõnikord selle neutraalsuse ohtu seada. Omavalitsus töötab sageli reeglite ja protseduuride järgi, kirik aga pigem ideoloogiast lähtuvalt. See võib olla takistuseks, kuna nende tööviis on üsna erinev. Kirik püüab konkreetses olukorras vajalikku abi pakkudes lähtuda ideoloogiast ja veendumustest, samas kui kohalik omavalitsus on seotud reeglite, protseduuride ja poliitikaga. See võib takistada koostööd, sest kirik ei taha alati järgida reegleid ja protseduure, mida kohalik omavalitsus on kohustatud järgima.

Uuring tõi välja ka koostöö suurema eelduse seonduvalt valla suuruse, usuorganisatsioonide arvu ja omavalitsuse poliitilise orientatsiooni vahel. Nii mõjutab koostööd muuhulgas ka koguduste esindatus kohaliku omavalitsuse volikogus (Kooima 2023:13).

Lu ja Li (2019) uurisid kohalike omavalitsuste ja valitsusväliste organisatsioonide koostööd loodusstiihia poolt põhjustatud katastroofide järgselt. Uuringust selgus, et koostööd tehti teabe jagamise ja tegevuse koordineerimise tasandil. Uuringu tulemusena järeldati, et ametlik koostöö valitsuse ja valitsusväliste organisatsioonide vahel oli piiratud ning see ei põhinenud läbirääkimistel ja suhtlemisel. Selle asemel oli see sisuliselt hierarhiline ja kontrollile orienteeritud. Seda tüüpi koostöö eeliseks võib Lu ja Li (2019:20) arvates olla tõhus reageerimine kriisidele, kuid selle hinnaks on usaldus, pühendumus ja vastastikkus. Uuringust järeldus, et võimusuhted ja vähesed tajutavad vastastikused sõltuvussuhted takistavad kõrgetasemelise valdkonnaülese koostöö tekkimist, samas kui probleemide kõrge esiletõstmine ja horisontaalse metajuhtimise olemasolu soodustavad kõrgetasemelise valdkonnaülese koostöö tekkimist.

1.10. Kirikute ja omavalitsuste koostöö uuringud Eestis

Kui mujal maailmas on koguduste võimalikku osalemist kohaliku elu korralduses uuritud pikemaajaliselt, siis Eestis on see suurema tähelepanu osaliseks saanud viimaste aastate jooksul. 2021.aastal Aet Arula-Piiri koostatud praktilises magistriprojektis „Valgamaa usuühenduste võrgustiku käivitamine ja liikmeskonna ning partnerorganisatsioonide ootused sellele“ küsitleti usuühendusi ja nende partnerorganisatsioone eesmärgiga kaardistada senine koostöökogemus ning ootused võrgustikule ning vajadused, mille täitmisel eeldatakse vastastikust tuge. Järeldusena leiab töö autor, et haldusreformi järgselt tegutsevad usuühendused küll kogukondadega koostöös, kuid tajuvad võimu kaugenemist ja vajadust tagada teenuste osutamise säilimine ning panustada strateegiliste sihtidega tegelemisse. Usuühendused näevad endis ka potentsiaali olla partneriteks avaliku haldusala asutustele, tagades nii oma koguduse liikmete kui kogukondade osaluse demokraatlikes protsessides. Kuna võrgustiku töö on jätkuv protsess, tuleb autori arvates edasistes tegevustes ohutegurite maandamiseks kinnitada alameesmärgid tegevuste konkretiseerimiseks ja seada tähtajad, millal saaks tagasivaatavalt hinnata esimesi saavutatud tulemusi (Arula-Piir 2021: 21).

Anti Toplaane magistriröö „EELK Lääne-Eesti koguduste ja kohalike omavalitsuste koostöö 2017 – 2021“ keskendus haldusreformi eelsele ja -järgsele omavalitsuste ning koguduste koostööle. Magistriröö eesmärgiks oli Lääne-Eesti koguduste aruannete, küsimustike ja intervjuude abil välja selgitada koguduste erinevad koostöömudelid koostöös omavalitsusega. Autor jõuab töö kokkuvõttes järeldusele, et nii kiriku kui omavalitsuse ühine eesmärk on, talle antud ülesannete ja võimaluste raames, olla piirkonna inimeste teenistuses. Avaliku sektori ja kiriku juhtidel lasub vastutus, sõltumata erinevatest valimisperioodidest ja juhtide vahetumisest, teha koostööd ühe omavalitsuse või praostkonna elanike huvides ja tagada võimalusel toimiv koostööraamistik. See eeldab mõlemapoolset koostöötahet, milleks Lääne-Eesti omavalitsustes ja kogudustes on loodud head eeldused (Toplaan 2023: 115).

1.11. Sektoritevahelise koostöö uuringud

Kiriku, omavalitsuse ja kogukonna vahelise partnerluse arendamisel on oluline arvestada sektoritevahelise koostöö põhimõtetega. Neist lähtumine loob vajaliku eelduse osapoolte vaheliseks koostööks, sh ka koguduste, omavalitsuste ja kogukondade vahel.

Sektoritevahelist koostööd peetakse üha enam nii vajalikuks kui ka soovitavaks strateegiaks paljude ühiskonna kõige raskemate avalike väljakutsete lahendamisel. Bryson et al (2006: 44) toob välja, et sektoritevaheline koostöö toimub peamiselt põhjusel, et me elame jagatud võimu maailmas, kus paljud rühmad ja organisatsioonid on seotud avalike väljakutsetega, on neist mõjutatud või neil on osaline vastutus nende eest. Valdkondade vahelise koostöö protsessi määratlevad Bryson *et al.* (2006: 44) järgnevalt: "Teabe, ressursside, tegevuste ja võimete ühendamine või jagamine organisatsioonide poolt kahes või enamas sektoris, et saavutada ühiselt tulemus, mida pole võimalik saavutada ühe sektori organisatsioonide kaupa eraldi".

Ka Ansell & Gash (2008:1) märgivad, et viimase kahe aastakümne jooksul on välja kujunenud uus valitsemisstrateegia, mida nimetatakse „koostööpõhiseks valitsemiseks“. Koostööpõhine valitsemine toob avaliku ja erasektori sidusrühmad kokku avalike asutustega kollektiivsetel foorumitel, et osaleda konsensusele orienteeritud otsuste tegemisel. Ansell & Gash (2008:1) toovad välja kriitilised muutujad, mis mõjutavad seda, kas mainitud valitsemisviis toob kaasa eduka koostöö või mitte. Need muutujad hõlmavad varasemat konflikti või koostöö ajalugu, sidusrühmade osalemise stiimuleid,

võimu ja ressursside tasakaalustamist, institutsioonilist ülesehitust. Tegurid, mis on koostööprotsessis üliolulised, hõlmavad näost näkku dialoogi, usalduse loomist ja pühendumuse ja jagatud mõistmise arendamist.

Bryson et al (2015:11) märgib, et valdkondade vaheline koostöö on väga keeruline nähtus, mida tuleks käsitada dünaamilise süsteemina. Süsteemne vaade on vajalik, et mõista, kuidas osad kokku sobivad, ja vältida soovimatuid kahjulikke mõjusid.

Koostöö eeldab vabatahtlikku, autonoomset liikmelisust (partnerid säilitavad oma sõltumatud otsustusõigused isegi siis, kui nad nõustuvad teatud ühiste reeglitega) ja neil on mingi ümberkujundamise eesmärk või soov suurendada süsteemset suutlikkust, kasutades jagatud ressursse (Wood & Gray 1991, viidanud Gazley 2008: 142).

Gazley (2008: 143) toob välja, et avaliku ja erasektori partnerlused võimaldavad valitsustel vältida avalikku vaenulikkust valitsuse otsese tegevuse suhtes, juurutades avalikku poliitikat vähem otsesel viisil.

1.12. Sektorite vahelise koostöö vormid

Koostöö all peab Gazley (2008: 144) silmas aktiivset, ametlikku või mitteametlikku partnerlust mittetulundusühingutega, mille kaudu (oma)valitsus jagab rahalisi või inimressursse; suunab, värbab või juhib ühiselt töötajaid, kliente või vabatahtlikke; osutab ühiselt avalikke teenuseid või kavandab teenuse osutamist.

Gazley (2008: 145) tõi Georgia osariigis läbi viidud uuringu alusel välja, et kohalikud võimuorganid ja vabaühendused tegid koostööd nii infovahetuse, ressursside jagamise (personal, tööruumid, vabatahtlikud), ühistegevuste või ühisotsuste sooritamisel (ühised teenused, ühisprogrammide arendamine, ühine raha kogumine, ühine poliitika väljatöötamine, ühine juhtumikorraldus jmt). Koostöö vormide konkreetseteks näideteks võivad olla kontoriruumi jagamine, toetus või leping, mille valitsus sõlmib mittetulundusühinguga või ühine planeerimisorgan.

1.13. Sektoritevahelise koostöö tasemed

Arvestades koostööd tegevate osalejate erinevat osalust, on Lu & Li (2019: 6) välja toonud neli koostöötaset: *koostöö puudumine, teabe jagamine, tegevuse koordineerimine ja strateegia süntees*:

1. *Koostöö puudumine* viitab sektoriülese koostöö madalaimale tasemele. See tähendab, et kuigi on ühise probleemi lahendamiseks kaasatud erinevad osapooled, siis keelduvad nad ressursse vahetamast ja üksteisega teavet jagamast. Nad võivad isegi üksteist ignoreerida või omavahel konkureerida.

2. *Teabe jagamine* tähendab, et erinevad osalejad vahetavad omavahel teavet, et teavitada teisi oma eesmärkidest, strateegiatest, tegevustest, arusaamadest ja visioonidest.

3. *Tegevuse koordineerimine* on valdkonnaülese koostöö kõrgem tase. See tähendab, et kaasatud osalejad koordineerivad oma tegevust koostööprotsessides ning kaasatud osalejate vahelised suhted on suhteliselt tihedad. Kaasatud osalejad mitte ainult ei jaga teavet, vaid teevad ühiseid tegevusi, kuigi nende põhifunktsioonid on endiselt lahus.

4. *Strateegia süntees* - see on sektoriülese koostöö kõrgeim tase, kus osalejate vahel on püsiv suhe, mis põhineb usaldusel, võrdsusel ja ühistel missioonidel. Suhe on tihe ja tegutsejad püüavad sünteesida oma strateegiaid, et saavutada ühine eesmärk. Lisaks on tegutsejad valmis jagama riske ja tegema üksteisega kompromisse.

1.14. Sektorite vahelise koostöö piirangud

Kooima (2023: 10) toob välja, et sektoriteülene koostöö võib olla piiratud partnerite erinevate väärtuste, eesmärkide, protseduuride, kultuuri ja võimu tõttu, viidates mitmele teemat käsitlenud autorile (Coulson, 2005; Huxham, 1996; Smith et al., 1995, Wondolleck & Yaffee 2000). Koostöö võib takerduda järgnevatel põhjustel:

- a. võimaluse või stiimuli puudumine koostööd teha,
- b. paindumatu poliitika ja menetlused, mis ei toeta partnerlust,
- c. piiratud ressursid,
- d. usaldamatus,
- e. grupi hoiakud üksteise suhtes,
- f. erinevad organisatsioonilised normid ja kultuur ning toetuse või
- g. pühendumuse puudumine.

Nagu teooria osast selgus, on koostöö arendamine osapoolte vahel olulise tähtsusega protsess, millele vaja tähelepanu suunata, arvestades ühiskonnas toimuvaid muutuseid ja sektorite vahelist koostööd mõjutavaid tegureid. Osapoolte seisukohti ja valmisolekut partnerluseks saab täpsemalt selgitada vastava uuringu läbiviimisega.

II. METOODIKA

2.1. Andmekogumise meetod

Käesolevas töös oli seatud ülesanneteks omavalitsuse, kogukondade ja koguduste koostöö senise praktika analüüsimine ja koostöö arendamise võimaluste selgitamine. Selleks viidi läbi uuring osapoolte seas, kasutades kvalitatiivset uurimismeetodit – poolstruktureeritud ehk temaatilist intervjuud.

Kvalitatiivset meetodit eelistati, sest:

- a) ankeetküsimustiku küsimustele vastamine ei pruugi anda adekvaatset hinnangut, vaja võib minna täpsustavaid küsimusi, mida saab intervjuu käigus esitada
- b) koostöö kogudustega on Eestis väheuuritud valdkond, mistõttu napib eelteadmisi valdkonna kohta.

2.1.1. Andmete analüüsi meetod

Analüüsi meetodina kasutati induktiivset sisuanalüüsi. Induktiivse lähenemisviisi kasutamine võimaldab:

- a) koondada teksti algandmed lühikeseks kokkuvõtlikuks vormiks;
- b) luua selged seosed uurimiseesmärkide ja algandmetest tulenevate kokkuvõtlike tulemuste vahel ning
- c) töötada välja algandmetes ilmnevate kogemuste või protsesside aluseks oleva struktuuri raamistik (David 2006: 237).

2.1.2. Valim

Uurimuse raames viidi läbi intervjuud kahes Raplamaa piirkonnas. Valimisse kuulusid koguduse esindajad, omavalitsuse ja kogukondade esindajad – kokku 16 küsitletavat.

2.2. Intervjuu teemad

Intervjuud viidi läbi eelnevalt koostatud teemaloendi alusel. Vestluse käigus sooviti vastuseid alljärgnevate teemade osas:

1. Ühistegevused vallaga ja kogukondadega
2. Teenuste osutamine
3. Kaasatus valla elu korraldamisse
4. Koguduste tegevuse toetamine vallaeelarvest

5. Koostöö valmidus - mis takistab, soodustab koostööd
6. Koostöö arendamise võimalused – ootused ja ettepanekud paremaks partnerluseks.

2.3. Valimi moodustamine

Intervjuud viidi läbi Raplamaal. Eesmärgiks oli intervjueerida ühe ja sama piirkonna kõiki kolme osapoolt, so nii omavalitsuse, kiriku kui ka kogukonna esindajaid. Raplamaal on pärast haldusreformi jäänud alles neli valda, valiku tegemisel nende vahel sai määravaks aktiivsete koguduste arv piirkonnas. Kodulehe www.raplamaa.ee andmetel tegutsevad Raplamaal alljärgnevad kogudused:

EELK

1. Hageri Lambertuse kogudus
2. Juuru Mihkli kogudus
3. Järvakandi Pauluse kogudus
4. Märjamaa Maarja kogudus
5. Rapla Maarja-Magdaleena kogudus
6. Vahastu kogudus
7. Vigala Maarja kogudus

EAÕK

1. Kohila Angerja Issanda Taevaminemise kogudus
2. Velise Ristija Johannese kogudus
3. Lelle Püha Kolmainu kogudus

Muud kogudused

1. Järvakandi Kristlik Nelipühi Kogudus Immanuel
2. Kohila Baptistikogudus
3. Rapla Vabakogudus
4. Seitsmenda Päeva Adventistide Rapla kogudus.

Kodulehel on märgitud ka info Eesti Kristliku Nelipühi Kiriku Kehtna koguduse ja Märjamaa Vabakoguduse kohta, kuid andmeid nende aktiivsuse kohta veebis nappis.

Koguduse aktiivsust iseloomustavaks indikaatoriks valis magistritöö läbiviija koguduse kodulehe olemasolu ja koguduse Facebooki (FB) konto jälgijate arvu. Alternatiivne variant võib olla koguduse liikmete arv, aga ühelt poolt pole selle kohta kättesaadavaid andmeid ja teiselt poolt ei pruugi see näidata reaalselt osalust kiriku tegevuses. Rahvaloenduse andmebaasist on võimalik leida andmeid selle kohta, mis usku omavalitsuse elanike poolt omaks peetakse, kuid see ei anna samamoodi infot koguduse aktiivsuse kohta vallas. Seetõttu tehti valik selle põhjal, kas kogudusel oli oma koduleht ja kui suur oli jälgijate arv FB-s. Aktiivseimad kogudused olid selle valiku alusel Rapla ja Kohila vallas, seetõttu võeti valimisse neis valdades tegutsevad kirikud, alljärgnevalt:

Rapla vald:

1. Rapla Maarja-Magdaleena kogudus	799 FB jälgijat
2. Juuru Mihkli kogudus	703 FB jälgijat
3. Rapla Vabakogudus	593 FB jälgijat

Kohila vald:

1. Hageri Lambertuse kogudus	710 FB jälgijat
2. Kohila Baptistikogudus	711 FB jälgijat
3. Kohila Angerja Issanda Taevaminemise kogudus	FB konto puudus

2.4. Intervjuude läbiviimine

Intervjuu saamiseks pöördus magistritöö autor vastavasisulise kirjaliku taotlusega koguduse vaimuliku, omavalitsuse juhi ja kogukonna esindaja poole. Intervjuud viidi läbi kõigi märgitud kirikute vaimulikega, välja arvatud kaks kirikut, neist ühel juhul ei õnnestunud sobivas ajas kokku leppida ja teisel juhul puudus kogudusel sel perioodil vaimulik. Lisaks viidi kahe kiriku koguduse puhul läbi ka intervjuu koguduse juhatuse liikmetega. Omavalitsuste seas vastasid intervjuu küsimustele mõlema valla vallavanemad, ühe valla kultuurinõunik, samuti ka Raplamaa Omavalitsuste Liidu esindajad. Kogukondade seisukohti esitasid küsitluses esindajad mõlemast vallast, neile lisaks ka Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskuse SA esindaja.

Intervjuude arv osapoolte lõikes:

1. Kirikud – 7
2. Omavalitsused – 5
3. Kogukonnad – 4

2.5. Väljakutsed intervjuude korraldamisel

a) Valimi moodustamine

Kogukonna esindaja leidmine oli problemaatiline, kuna kogukonna formaalset esindajat polnud sageli määratud või valitud. Esindaja leidmisel lähtus magistritöö läbiviija piirkonna elanike arvamustest võimaliku esindaja osas. Sellisel juhul võis küll tekkida probleem respondendi erapooletuse osas, sest küsitleva taust polnud küsitluse läbiviijale teada. Võib eeldada, et kogukonna aktiivsemad liikmed on tegusad mitmel rindel ja kui küsitlev kogukonna esindaja oli samal ajal seotud ka nt volikogu/vallavalitsuse või koguduse tegevusega, siis võis küsitlaval oma seisukoha väljendamisel raske erapooletu olla.

b) Intervjuus osalemine

Valdavalt soostusid küll kõik vastajad intervjuus osalema, kuid 1 juhul ei õnnestunud kokku leppida sobivat aega nii intervjuu läbiviijale kui ka intervjuueeritavale.

III. TULEMUSED

3.1. Kodeerimine

Analüüsi meetodina kasutasin induktiivset sisuanalüüsi. Esimese etapina lihtsustasin andmestikku, koondades uurimisülesandega liituvad märgusõnad Järgmisena rühmitasin sarnase tähendusega märgusõnad alakategoriatesse. Samasisulisi kategooriaid ühendades moodustusi neist põhikategooriad. Analüüsi tulemusena tekkis kuus kategooriat, mis jagunesid omakorda 14 alakategooriaks:

1. Koostöö
 - a. Ühistegevused omavalitsusega
 - b. Kogukonnale suunatud tegevused
2. Suhted
 - a. Rahulolu
 - b. Kaasamine
3. Teenuste osutamise perspektiiv
 - a. Põhitegevusega vastuolu
 - b. Piirkonna eripära
 - c. Ressursside piiratus
 - d. Bürokraatlik ja ebastabiilne poliitika
4. Valla toetus
5. Takistused
 - a. Võõristus
 - b. Väärtustamatus
6. Ootused, ettepanekud
 - a. Avatus
 - b. Usaldus
 - c. Kokkusaamine
 - d. Osalemine

3.2. Koostöö

Koostöö teema on aktuaalne nii omavalitsuste, kogukondade kui ka koguduste jaoks ja see kerkis olulisena üles ka intervjuudes. Kaasinimeste ja kogukonna murede lahendamine ning diakoonilise tegevuse laiendamine on see valdkond, kus kogudused saaksid anda oma panuse. Intervjuu vastustest selgus, et kogudused osalevad nii valla korraldatud üritustel kui kogukonnale abi pakkumisel.

Hea koostöö aluseks on osapoolte aktsepteerimine ja partnerluse väärtustamine. Omavalitsuste esindajad peavad koguduste olemasolu ja koostööd nendega väga oluliseks. Hea koosnäitena on Rapla vallas sõlmitud Rapla Maarja-Magdaleena kogudusega kultuuri, hariduse, hoolekande, keskkonna ja avalike suhete valdkondades ühiseid huve fikseeriv koostöökokkulepe, mille konkreetsetes lõikudes lepivad kogudus ja vald igal eelarveaastal eraldi kokku ja mis siis vormistatakse põhikokkuleppe lisana või lepingutega.

Omavalitsuse esindaja toob välja, et *„vald väga uhke oma kiriku üle ja tänulik esivanematele, kes sellise pingutuse tegid ja samas on ka see, mille läbi saab valda turundada – see on igal pool ka visuaalide peal üleval – see koostöö on seal väga oluline.“*

Koostööle loovad omavalitsuse esindajate sõnul hea eelduse ka volikogus esindatud erakondade ja valimisliitude poliitilised platvormid ja koalitsioonilepped, rõhutades ka seda, et latus koostöö kirikute ja kogudustega on tervitatav ja sellest põhimõttest ongi valla elukorralduses lähtutud.

Kogudused teevad omavalitsusega koostööd peamiselt erinevate tähtpäevade ja vallaelu sündmuste korraldamisel. Ühiste tegevustena tuuakse välja samad või sarnased tegevused, nt kihelkonna päevade korraldamine, hingedepäeva sündmuste korraldamine, samuti ka hoovikohvikute päevadel osalemine ja mälestustulede öö sündmuse korraldamine raudtee jaamas. Viimase puhul tõi omavalitsuse esindaja välja, et osalejad peavad alati vajalikuks, et seal ka kirikuõpetaja osaleks:

„Inimesed tulevad alati ikka ise ütlema, et ära unusta kirikuõpetajat kutsuda, et õpetaja seal lõpus palve loeks.“

Samuti ka kalmistupühad, valla/asutuste/ettevõtete lippude õnnistamine, jõulurahu väljakuulutamine ja vabariigi aastapäeva tähistamise läbiviimine ausamba juures. Viimati mainitute juures ongi initsiatiiv kokkuleppel omavalitsuse juhtidega antud kogudusele.

Maakondliku tähtsusega sündmus on Raplamaal igasuvine Kirikumuusika festival, mille korraldamisse panustavad nii Raplamaa Omavalitsuste Liit, omavalitsused kui ka kirikud.

Lisaks ühistegevusele valla ürituste korraldamisel on kogudused aktiivsed ka kogukonnale suunatud tegevuste korraldamisel nagu näiteks riideabi.

Toiduabi osutamine on viimasel ajal jäänud tahaplaanile, sest Toidupank on abivajajaid nüüd ise toiduga varustamas. Siiski osades kogudustes seda liikmete omavahendite, välisvahendite ja annetuste toel jätkatakse :

„Alguses panime rahad ise kokku ja ostsime söögipoolist ja nii ta läks. Hiljem tulid ka välisvahendid appi. Praegu ka kui kellelgi on oma kartulit, juurvilja, kuivaineid – siis neid tuuakse ja saame jagada. Hulgilaost saame osta – vaatame, kust odavamalt saab.“ (koguduse esindaja)

Pea kõik kogudused olid Ukraina sõja alguses valmis osutama abi piirkonda tulnud ukraina põgenikele, lisaks riide, toidu ja hingeabile ka majutuse pakkumisega. Aja jooksul on põgenikud küll leidnud iseseisvaid lahendusi nii majutuse kui ka tööga hõivatuse osas.

Kogukonnale suunatud teenuste osas tasub välja tuua ka kirikutegevuse tutvustamise ja kirikuhoonete külastamise võimaldamise, samuti ka näituste, kontsertide korraldamise ning kirikuhoone avatuna hoidmise muuseumide öö ja hingede päeva ajal:

„Hingede päeval oleme ka kiriku uksi lahti hoidnud, inimesed saavad tulla ja kirikusse küünla panna.“ (koguduse esindaja)

Lisaks osalevad kirikud ka palverändurite vastuvõtmisel:

„Meil pole küll mingit luksust, aga saavad vähemalt soojas ära magada ja pesta, kööginurk ka. Siin on ka jalgratastega käidud – lätlasi ja leedukaid, sakslasi, poolakaid. Majutusruumid on pastoraadis. Me ei võta selle eest ei raha, ei midagi.“

ja „teeliste kiriku“ tegevuses:

„Oleme avatud 1. juunist – 1.septembrini. Siis on meil seal valve väljas ja see on avalik - käiakse üle maailma. Meil seal külaliste raamat ja seal mõnikord selliseid hieroglüüfe täis, et ei saa arugi, kust kirjutaja pärit on.“

Väiksema liikmete arvuga kogudustel paraku napib võimekust tegevusi laialdaselt pakkuda:

„Inimeste hulk on meil piiratud, seetõttu me väga palju ettevõtmisi endale lubada ei saa.“

Kogukondade ja koguduste partnerluses oli piirkondade lõikes erinevusi. Ühes piirkonnas oldi omavaheliste suhetega rahulolevad ja mainiti aktiivset läbisaamist ja osalemist kohalike sündmuste korraldamisel:

*„Koostöö on inimeste põhine ja tegevus koguduse ja kogukonna vahel on tihtipeale segunenud, selle peale isegi ei mõtle, meil on ühised üritused.“
(kogukonna esindaja)*

Koostöö ei piirdu seal vaid teabe vahetamisega, vaid ulatub tegevuste koordineerimiseni:

*„Ja siis me organiseerime ühiseltosasid asju eraldi, osasid asju koos...meil oli ühine toimikond ja me arutasime koos, kuidas seda kõike teha.“
(kogukonna esindaja)*

Teises piirkonnas väljendati koostöö kogemusi tagasihoidlikumalt, nentides, et ühist koostööd ei ole tekkinud, aeg-ajalt küll kokku puututakse, aga: „igäiks nagu ajab seda oma rada“, samas pole ka otsest vastuolu kui vaja nt kirikuhoonet tutvustada või mingis ettevõtmises kaasa lüüa.

Mitmel juhul toodi välja, et kõik sõltub ikka konkreetsetest inimestest ja sellest kui võrd avatud on nad kogukonna sisesele suhtlemisele ja tolerantsusele:

„Kirikuõpetaja on ikkagi ka suhteliselt avatud inimene, koostöövalmis – sõltub väga palju inimesest, kas ollakse valmis....ja need koguduse inimesed, kellega koostööd teeme, pole ka sellised, kes igal võimalusel jagavad oma raamatuid ja ei ole pealetükkivad selles teemas – see on ka väga oluline.“ (kogukonna esindaja)

3.3. Seotus omavalitsusega

Teooria osas toodud uuringu näitest selgus, et koguduste esindatus kohaliku omavalitsuse volikogus võib mõjutada partnerluse taset (Kooima 2023: 13).

Küsitlusest selgus, et kõikide koguduste liikmed olid esindatud valla volikogudes, lisaks oli mõlema valla juht ka kohaliku kiriku koguduse liige. Vastustes toodi välja, et selline seotus võimaldab koguduse esindajal olla kursis valla elu korraldamisega:

„Kui oled valla asjadega rohkem tuttav, siis on lihtsam küsida ja aru saada, kuidas valla elu korraldus toimib.“

Koguduse liikmete kuulumine volikogusse ei taga valla tasandil tervikuna siiski alati head suhtumist kogudustesse:

„Sõltub palju ka sellest, kes need (teised) esindajad seal on. On olnud ka tagasisidet, mõned isikud pole alati positiivse suhtumisega ja ei saa selle põhjal öelda, et valla suhtumine on halb või hea. Aga täna üldine suhtumine on pigem hea.“

Kuigi erinevad rollid võivad olla omavalitsuse esindajates põimunud (koguduse-/omavalitsuse esindaja), siis hoitakse neid eristatuna. Tasakaalu hoidmine neis rollides on oluline ka arvestades elanike erinevaid suhtumisi kiriku ja kogudustega tehtava koostöö osas.

Omavalitsuse esindajad näevad koguduste liikmete osalemises volikogu töös paremaid võimalusi kommunikatsiooniks:

„Koguduse liikmeid on volikogus ja läbi nende ka kommunikatsioon toimub.... seega läbikäimine on meil aktiivne.“

3.4. Omavahelised suhted

Ansell & Gash (2008:1) toovad teguritena, mis on koostööprotsessis üliolulised, muuhulgas välja ka usalduse loomise ning pühendumuse ja jagatud mõistmise arendamise.

Uus, Vinni (2015) toovad välja vajaduse kasutada rohkem partnerlusele rajatud koostöömudeleid.

Mõlemas vallas, olid partnerlussuhetega rahul nii omavalitsuste kui ka kirikute esindajad. Vallavanemad peavad oma vallas kiriku ja omavalitsuse koostööd väga heaks ja riigis eeskuju väärivaks:

„Arvan, et meie vald on selles valdkonnas üks etalonvald ja üks suurepärase näide, kuidas kirik ja omavalitsus teevad head koostööd.“

„Ma ise tunnetan, et meil on kõik väga hästi – meil on kirik ja kultuurisündmused hästi tihedalt seotud – ma pakun, et tänu sellele kirikule, see on meile ikkagi nagu maamärk, meil suhtutakse koostöösse väga hästi.“

Sama meelt on ka koguduste esindajad:

„Meil on olnud küll väga head suhted, võiks isegi tuua heaks näiteks ja eeskujuks Eestis tervikuna. Vald on teadvustanud, et kogudused on väga olulised partnerid ja nendega on arvestatud – mitte ainult jutu tasandil, vaid ka iga-aastased toetused taristu jaoks ja siis veel toetused sündmuste korraldamiseks (laagrid, kontserdid).“

Vallajuhtide suhtumist peavad koguduste esindajad positiivseks, kuid tajutakse erinevat suhtumist vallavalitsuse töötajate poolt:

„Vallavanem on isiklikult olnud seega huvitatud kiriku tegemistest, aga vallavalitsuse kohta ma seda öelda ei saa – et valitsuse tasemel keegi võtaks ette ja uuriks – ikka peab ise olema aktiivne, ise minema rääkima ja paluma. eks see ole ka loogiline.“

3.5. Kaasatus

Kaasatuse ja kommunikatsiooni osas pidasid koguduste esindajad oluliseks regulaarsete kohtumiste korraldamist vallajuhi eestvedamisel. Maavalitsuste ajal oli Rapla maakonnas traditsiooniks iga-aastased kirikute esindajate kokkusaamised maavanema juures, kus arutati läbi aktuaalsed teemad. See traditsioon katkes aga koroonaviiruse ajal kehtestatud piirangutega.

Valla esindajad pidasid kommunikatsiooni korraldust optimaalseks ja muudatuste tegemist vajalikuks ei pidanud, tuues välja, et ühiselt üritusi korraldades suheldakse niigi regulaarselt ja seetõttu pole vajadust eraldi koosolekuid korraldada.

Koguduste esindajad pidasid siiski vajalikuks tihedamat suhtlust:

„Meil pole regulaarseid kohtumisi omavalitsusega, infovahetus võiks olla tihedam.“

Neist vastustest võib järeldada, et osapooled on kommunikatsiooni korralduse osas üsna erineval arvamusel ja see vajaks omavahel parema koostöö huvides kindlasti selgeks rääkimist.

3.6. Teenuste osutamine

Magistritöö sissejuhatuses oli esile toodud tõdemus, et omavalitsuse ülesannete delegerimine kogudustele ei ole ikka veel nii levinud, kui sellel on tegelikku potentsiaali ja et palju võimalusi on kasutamata, peamiselt seetõttu, et omavalitsus ei käsitle kogudust teenuse pakkujana ja kogudus ei paku ennast ise välja (Reede 2022:64).

Kirikute esindajate poolt intervjuudes antud vastused näitavad seda, et kogudustel puudub huvi avalike teenuste osutamiseks. Peeti küll oluliseks diakoonia valdkonna tegevuste arendamist, kuid lepingu alusel teenuste osutamist ükski kogudus sobivaks võimaluseks ei pidanud. Vastuväited selleks saab jaotada nelja valdkonda;

- a) Vastuolu põhitegevusega, st kiriku peamine missioon on eelkõige keskendumine evangeeliumi kuulutamisele ning koguduseliikmete usuliste vajaduste rahuldamisele. Eristatakse selgelt kiriku peamist suunda ja olemust, milleks on religiooniga seotud tegevus ja ei väljendata seetõttu valmisolekut välja arendada teenuste osutamise võimekust. Ohuna nähakse ka võimalust, et teenuse osutamise tulemusena võib põhitegevus varju jääda:

„Koguduse põhiülesanne on jumalasõna kuulutamine, mitte sotsiaaltöö ja teenuste osutamine. Seepärast me seda ei võta lepinguliseks tegevuseks, sest ühel hetkel hakkab see paratamatult mõjutama meie põhitegevust.“

„Kirik ei ole siiamaani ennast identifitseerinud, et ta peaks olema mingisugune efektiivne sotsiaalasutus, mis osaleb ja võidab projekte ja osutab teenust paremini. Kirik on selline religioosne või usuga seotud dimensiooni andev.“

- b) Piirkondlikud eripärad, nt ühelt poolt piirkonnas, kus asub kirik, pole sellist hulka abivajajaid, kelle jaoks teenus välja arendada:

„Selleks, et supikööri pidada, selleks peavad olema ruumid inimeste/klientide lähedal või seal, kuhu inimesed saaksid jala tulla.“

„Siin mingit ruumikest avada oleks võimatu, sest siis peaksid inimesi hakkama bussidega kohale tooma.“

ja teiselt poolt ei ela koguduse aktiivsed liikmed samas piirkonnas, kus asub kirik. Kui oleks vaja hakata mingit teenuse osutamist ette valmistama või osutama, siis peaksid aktiivsed koguduse liikmed kiriku asukoha järgsesse asumisse kolima.

- c) Ressursside piiratus, seda peamiselt nii personali piisavuse kui ka pädevuse osas, samuti ka potentsiaalsete klientide vähesus, mis teeb küsitavaks teenuse osutamise kulutõhususe:

„Peab olema ka neid, kes teenust soovivad ja ka teenuse pakkujaid. Arvan, et maapiirkondades mõlemad puuduvad... kogudusel nt kümnele inimesele süüa valmistada pole mõistlik“

„nii palju kui mina olen kursis selle sotsiaalvaldkonnaga, siis seal peavad olema ka pädevad ja koolitatud inimesed, vabast tahtest tegijad põlevad läbi.“

- d) Bürokratlik ja ebastabiilne sotsiaalpoliitika. Rõhutatakse, et ühelt poolt on teenuste osutamine muutunud seadusandluse tasemel liiga reguleerituks ja teiselt poolt on senised näited riigi poolt sotsiaalvaldkonna finantseerimise osas olnud ebastabiilsed:

„See sotsiaalvaldkond on väga reguleeritud, siis selles osaleda - see nõuab väga palju.“

„Probleem ka näiteks riigi suhtumisega teenuste osutamisse (finantseerimise põhimõtted muutuvad ja puudub stabiilsus).“

„Teine asi standardid, mida peab järgima, see teeb asja raskeks.“

- e) Ajalooline taust, st ajalooliselt pole kirikud olnud hõivatud sotsiaalteenuste ja -abi pakkumisega

„Meil siin Eestimaal, kus kirik on olnud täiesti ühiskonnast välja tõugatud nõukogude perioodil, siis see sotsiaalne tegevus on jäänud külanõukogude/omavalitsuste tasandile ja see on arenenud omavalitsuse tasandil välja ja nüüd seda hakata üle kandma kirikule...“

Ollakse aga valmis panustama vabatahtliku tööga kui vald seda teenuse osutamisel vajab:

„Avatus abistamiseks on ja diakooniatöö ning hingehoid on kuulunud õigeusu kiriku juurde alati.“

„Me seda vastutust teenuse osutamiseks endale ei võta, et meie peaksime nüüd korraldama kogu valla heaoluteemat. Küll aga – kui vajadus on olemas, me julgustame oma inimesi selles kaasa lööma. Saaksime kaasas olla, aga vastutus võiks vallal olla.“

Omavalitsuste esindajate suhtumine on sarnane ja ei nähta piisavat potentsiaali ja perspektiivi teenuste osutamises koguduste poolt:

„Mina arvan, et kogudus peab tegelema oma põhitegevusega, milleks kristlikud kogudused on tegutsenud juba 2000 aastat aga kui kogudusel on võimalusi seda teha (st teenust osutada), siis miks mitte kaaluda. Aga nõus ka sellega, et palju sõltub tiimist ja inimestest. Ja kui teenust osutada, siis tulevad ka lepingulised suhted, aga pole kindel, kas kogudus on nõus vastu võtma pikaajalisi kohustusi ja siduvaid asju.“

Kuid kogudustes nähakse potentsiaali teenuste osutamisel kui seda vaja peaks olema, eeskätt just hingeabi ja psühholoogilise toe andmisel kriisiolukordades:

„...nüüd ka seoses ähvardava sõjaolukorraga on hingeabi ja psühholoogiline abi...ka ikkagi kirikuga läbi räägitud, et ka nemad saavad alati toetada.....ka ukrainlaste puhul oli see valmisolek olemas kirikul... Meil ongi ettevalmistamisel kriisiplaanid ja muud – seal on siis ka kiriku peale mõeldud, et me saame vajadusel evakatsioonikohtadesse, siis kutsuda kedagi kogudustest koostööd tegema või loenguid pidama.“

Eraldi tasuks positiivse näitena koguduse aktiivsuse kohta tuua välja selle, et ühe kiriku kogudus on võitnud vähempakkumise konkursi ja seeläbi haldab kohalikku kalmistut:

„Iga 4 aasta tagant toimub vähempakkumise konkurss kui võidad siis saad teenuse (viimane kord oli 3 taotlejat ja meie võitsime). Nüüd see aasta lõpeb see ära ja kuulutatakse välja uus konkurss – eks siis vaatab, kes võidab.“

3.7. Valla toetus

Kuna kirikute endi sissetulekute allikad ei paku häid võimalusi kogukonnale suunatud tegevuste korraldamiseks, siis on oluliseks toeks valla eelarvest toetuste saamine. Reeglina saavad Raplamaal kogudused tegevustoetust, lisaks ka toetused ühekordsete ürituste (kontserdid, projektid) korraldamiseks.

Koguduste esindajad toovad küll välja, et kirikuhoonete renoveerimiseks neist vahenditest ei piisa, sellega olid päri ka vallajuhid, kuid head lahendust kirikuhoonete kordategemiseks ei ole, sest vallaeelarves napib vahendeid ja eraomanduses olevate hoonete renoveerimiseks raske ka raha eraldada:

„Meil on väga keeruline kirikuhooneid hooldama hakata, me ei jõua endigi hooneid sellises tempos korda teha nagu vajapigem me hoiame siis korras seal ümbruskonda ja hooldame haljasalasi.“

Eelarve vahendite nappus on mõistetav ka kogudustele:

„Praegu valla rahaasjad pole ka kiita – eelmisel aastal läks eelarve miinusesse ja sel aastal lapitakse seda miinust. Seetõttu hoitakse praegu kokku – palgad ei tõuse – selles valguses polegi nagu mõistlik minna küsima lisatoetust kiriku remondiks.“

Kogudused on saanud kirikuhoonete remondiks toetust nt PRIA, LEADERI ja Muinsuskaitse ameti vahenditest, võtnud remondiks laenu, rentinud ja müünud nende omanduses olevat maad kaubandusettevõtetele jmt.

Probleem aga enamusel tõsine, sest:

„See mis eelmiste põlvkondade poolt meile antud, seda ei tohi lasta mitte ära laguneda.“

3.8. Takistused

Kooima (2023: 10) toob välja, et sektoritevaheline koostöö võib takerduda järgnevatel põhjustel: võimaluse või stiimuli puudumine koostööd teha, paindumatu poliitika ja menetlused, mis ei toeta partnerlust, piiratud ressursid, usaldamatus, grupi hoiakud üksteise suhtes, erinevad organisatsioonilised normid ja kultuur ning toetuse või pühendumuse puudumine. Intervjuude vastustes toodi neist välja peamiselt grupi hoiakud üksteise suhtes.

Kuigi valdavalt hindasid osapooled läbisaamist heaks, omavalitsuste arvates isegi väga heaks, siis toodi välja ka koostööd takistavaid tegureid. Koguduste poolt märgiti ära vähest väärtustamist.

Omavalitsuse poolt toodi välja takistusena osa elanikkonna võõristav suhtumine kirikusse ja religiooni:

„Rohkem tuleb ikka tavaelanikkonnaga selliseid teravaid ütlemisi ja väljaastumisi kui oma komisjonide ja vallavalitsuse spetsialistide poolt.“

Et sellist võõristavat suhtumist elanike seas esineb, väljendub ka kogukonna esindajate vastustest seoses kogukonna liikmete ettevaatlikkusega usulise pealetükkivuse osas:

„Kooliõpilaste poolt olen ma kuulnud seda, et nad on pidanud minema kirikusse ja siis seal on olnud mingit vastuseisu kooliõpilaste poolt ja siis nende vanemate poolt....no ma arvan, et eks see nende vanemate poolt tuleb.....kuskilt võib-olla veel.“

3.9. Koostöö arendamise võimalused

Kuigi valdavalt olid osapooled partnerluse tasemega rahul, siis toodi kõigi vaatajate poolt välja alljärgnevad ettepanekud partnerluse arendamiseks:

1. Omavalitsuse poolt

- a. kirik võiks panustada valla kultuuriellu:

„Võiks veelgi rohkem pakkuda üldkultuuri sündmusi (konverentsid, õhtud), et inimesed tuleksid sinna ja saaksid rohkem tuttavaks ka kirikueluga ja -põhimõtetega.“

- b. kirik võiks panustada ka sotsiaalselt ebastabiilsete isikute abistamisse:

„Kirik võiks nt teha vanglateenistusega koostööd – kuidas vabanenud inimesi kaasata. Kirikud võiksid seda teha, sest need tegevused on väga missioonipõhised.“

- c. kirikul võiks olla valmisolek valla kriisiprogrammis osalemiseks hingeabi ja psühholoogilise abiga.

2. Kiriku poolt

- a. vajalik oleks suurem teadlikkus kogudustest ja nende väärtustamine vallavalitsuse poolt, sh kaasamine ja tegevuse toetamine vallaeelarvest

- b. võiks teha valla tasandil kord 3 kuu tagant valla kogudustega kokkusaamised – see aitaks olla kursis tegemistega mõlemalt poolt

„Mul on tunne, et kui me regulaarselt kohtuksime, siis infovahetus oleks päevakohalisem ja see annaks neid erinevaid kokkupuutepunkte ka. Nt kui vald ütleks, et neil on mingi suurem mure või probleem, siis me saaksime omalt poolt ka kaasa mõelda. See on üks arenguvõimaluse koht.... Me teaks, mis toimub vallas. Vald teaks, mis kogudus teeb. Ma võin nt teha vallale toetuse taotluse, aga vahetu suhtlus oleks parem – võimaldaks põhjendada, miks me tahame sellist asja teha jne.“

Eelistatakse küll kokkusaamisi vallajuhi initsiatiivil ja osalusel:

„Võib-olla need maakondlikud kokkusaamised olid head ettevõtmised, aga aitaksid ikka valla tasemel, sest need hoovad ja rahad tulevad läbi vallavalitsuste rahakottide, nemad võivad küll mingitele olulistele asjadele tähelepanu pöörata, aga tegelema peab ikkagi hakkama konkreetne vald.“

- c. kirikuhoonete renoveerimise võiks rohkem panustada
- d. kogukonna liikmete osalemine kiriku poolt korraldatavatel üritustel (kontserdid, seminarid, tutvumisõhtud, talgud) võiks aktiivsem olla:

„Oleme mõelnud, et hakkame korraldama „.....akadeemiat“, kus akadeemilised loengud, kohtumisõhtud jmt...aga inimestel on huvi kodunt välja tulla nii vähene, piinlik kui kutsud tuntud inimese esinema ja kuulajaid tuleb umbes kümme.“

- e. vähem võiks olla bürokraatlikke takistusi (nt abivajajate väljaselgitamisel)

„Püüdsime vallaga kokkuleppeid teha, aga vald väitis, et nemad ei saa isikuandmeid väljastada ja seetõttu see ettevõtmine (toiduabi) ka hääbus - nad käivad ju seal ka abi küsimas, et miks siis ei saa öelda, et saad ühtteist veel juurde.“

- f. omavalitsus võiks teha rohkem ettepanekuid koostöö arendamiseks.

3. Kogukonna poolt

- a. koostöö ei tohiks põhineda usupõhisel ideoloogial

- b. koostöö aluseks ja eelduseks on usalduse võitmine, aktiivne hoiak ja avatus, sh ka kogukonna poolt

„Kõigepealt tuleks usaldus võita – hästi hea väljend on „usalduse kiirusel liikumine“, see tähendab seda, et me saame ainult siis edasi minna kui meil usaldus tekib.“

- c. kogudus võiks kirikutegevust tutvustada ja koguduse majja kutsuda ka neid, kes ei ole koguduse liikmed

„Võiks kasvõi kooliga, lastega käia, tutvustada....., nt ajaloo loengus kirikutegevust tutvustada....või siis koguduse majja kutsuda ka neid, kes ei ole koguduse liikmed... see sündmus ei peaks olema ainult pühapäevakool, vaid võiks ka midagi muud olla.... jah, need lapsed ka, kes siin kirikuga kokku ei puutu, saaksid ka ikka mingisugust teadmist.“

- d. koguduste ruumid võiks olla kasutatavad sotsiaalseteks kooskäimisteks

„Kui ühisüritusi, nt peresündmusi korraldada, siis tulevad sinna järjest rohkem igasugused erinevad inimesed ja seal võib-olla ka sellised vestlusõhtud, kus ehk julgetakse siis võtta teemadeks ka...ilmalikud teemad...et võib-olla müütide murdmised...et nad natuke tutvustavad enda vaateid, et see ei ole selline...nüüid müüme ennast.“

- e. kogukond võiks ka ise aktiivsem olla koostöö arendamisel

„Eks meil endal ka mõtlemisainet, sa avasid ka selle teema....võib-olla peaksime me ise ka rohkem pakkuma ja läbi rääkima, et mingit koostööd teha, miks mitte.... võib-olla tõesti rohkem koostööd tegema.“

V. ARUTELU

Intervjuudest selgus, et küsitletud piirkondades, Rapla ja Kohila vallas, on partnerlussuhetega rahul nii omavalitsuste kui ka kirikute esindajad. Kirikute ja omavalitsuse koostööd peetakse valdavalt väga heaks ja eeskju väärivaks ka teistes valdades.

Ladusa koostöö üheks aluseks Rapla vallas on valla ja Rapla Maarja-Magdaleena koguduse koostöö kokkulepe. Kohilas vallas sätestab valla arengukava tegevuskava kogudustele kuuluvate hoonete renoveerimise ja kasutusvõimaluste avardamise.

Koostöö vallaga ja abi kogukonnale

Koguduste koostöö omavalitsustega on regulaarne ja seondub peamiselt erinevate tähtpäevadega seotud ürituste korraldamisega. Sellisteks väljakujunenud traditsiooniga sündmusteks on religiooniga seotud sündmused, nt jõulurahu väljakuulutamise, aga ka tähtpäevad, mille puhul on oluline roll kirikuõpetajal – näiteks mälestussõnade ütlemine Vabadussõjas langenutele Eesti Vabariigi aastapäeval ja Võidupühal. Lisaks sellele osalevad kogudused muudel valla korraldatud sündmustel nagu kalmistupühad, hingedepäev ja viimasel ajal laialt levima hakanud hoovikohvikute päevadel koos teiste valla asutuste ja elanikega. Oluliseks kirikuga seotud sündmuseks on kihelkonnapäevad, kuid neid ei korraldata igal aastal.

Kõiki valdu ühendavaks sündmuseks on Raplamaal saanud igasuvine Kirikumuusika Festival, mille korraldamisse panustavad ühiselt nii Raplamaa Omavalitsuste Liit, omavalitsused kui ka kirikud.

Lisaks valla initsieeritud üritustele osalemisele on koguduste panus märgatav ka valla elanikele abi pakkumisel, osutades toiduabi, riideabi, hingeabi. Kogudused peavad diakoonia valdkonna tegevust oluliseks. See on kooskõlas ka 2020. aastal läbi viidud uuringu tulemustega, millest selgus, et Eestis soovitakse kiriku ühiskondlikku rolli näha senisest suuremana eelkõige sotsiaalvaldkonnaga seonduvatel elualadel (EUV 2020).

Kommunikatsiooni korraldamisel ilmnes vastuolu omavalitsuste ja koguduste esindajate seisukohtade vahel – esimeste arvates on kommunikatsioon piisav: „*läbikäimine on meil aktiivne*“, koguduste esindajad rõhutasid siiski vajadust regulaarseteks kokkusaamisteks valla juhtidega: „*infovahetus võiks olla tihedam*“. Erinevus võib tuleneda vajaduste erinevusest, st kui omavalitsusel on hea ülevaade

vallaelu korraldusest ja ka tuleviku plaanidest, siis kogudustel on vähem nii info saamise allikaid kui ka võimalusi valla juhtidele oma vajadusi selgitada.

Osalus omavalitsuste töös

Koguduste ja omavalitsuste positiivset hinnangut partnerluse ja omavaheliste suhete osas võib mõjutada see, et kõikide koguduste liikmed olid esindatud valla volikogudes, lisaks oli mõlema valla juht ka kiriku koguduse liige, seega olid ühelt poolt koguduse esindajad teadlikud vallaelu korraldusest ja valla võimalustest ja teiselt poolt valla esindajad informeeritud koguduste vajadustest.

Et omavalitsuste ja koguduste koostööd võib muuhulgas mõjutada ka koguduste esindatus kohaliku omavalitsuse volikogus ja selle poliitiline orientatsioon, selgus ka teooria osas kirjeldatud Hollandis läbiviidud uuringust (Kooima 2023).

Koostöö kogukonnaga

Kogukonnaga tehakse koostööd info vahetuse osas, ressursside jagamisel, nt ruumide kasutamisel, osades piirkondades ka ühistegevuste läbiviimisel. Need tulemused on osati võrreldavad ka mujal maailmas läbiviidud uuringutega, nt Gazley (2008: 145).

Oluline erinevus ilmnes kogukondade ja koguduste partnerluses piirkondade lõikes. Kui ühes piirkonnas iseloomustati partnerluse taset madalana – „*igaiüks nagu ajab seda oma rada*“, siis teises piirkonnas oldi koostööga väga rahul – „*...siis me organiseerime ühiselt*“. Seega võib Lu & Li (2019) esitatud koostöö tasemete skaalal hinnata esimesena mainitud piirkonna puhul, et *koostöö puudub* ja teise piirkonna puhul on tegemist mitte ainult *teabe jagamisega*, vaid ka *tegevuse koordineerimisega*.

Ansell & Gash (2008:1) toovad välja tegurid, mis mõjutavad edukat koostööd ja mis on koostööprotsessis üliolulised - need hõlmavad „näost näkku dialoogi, usalduse loomist ja pühendumuse ning jagatud mõistmise arendamist“. Põhjuseid, miks esimesena mainitud piirkonnas koostöö taseme hinnang madal oli, küsitluse tulemusena ei selgunud, kuid võib eeldada, et need oli seotud eelmainitud teguritega.

Usalduse loomise vajadus oli olulisel kohal ka omavalitsuste ja teiste kogukonna esindajate vastustes. Seda küll rohkem seonduvalt osa elanikkonna hoiakute ja võõristusega religiooni ja kirikute esindajate suhtes. Seda mainiti ka ühe olulise takistusena partnerluse arendamisel osapoolte vahel.

Teenuste osutamine

Kui mujal kristliku taustaga lääne ühiskondades, nt USA-s, osalevad kiriklikud organisatsioonid ka avalike teenuste osutamisel, siis Eestis pole see veel levinud. Intervjuudest selgus, et ka Raplamaa kogudused pole sellest huvitatud. Ühe olulise põhjusena toodi välja vastuolu kiriku peamise missiooniga, milleks on eelkõige keskendumine evangeeliumi kuulutamisele ning koguduseliikmete usuliste vajaduste rahuldamisele. Koguduse ressursi panustamine teenuste osutamisele võib vastajate arvates seeläbi varjutada kiriku põhitegevust. Teise olulise põhjusena märgiti ressursside piiratust – kogudused on väikesed ja napib neid, kes sellega tegeleda saaksid. Siin võib täheldada sarnasust USA-s läbiviidud uuringu tulemustega - so täita olulisi rolle töövõtjatena avalikus sektoris piiravad usupõhiste organisatsioonide rahalised- ja inimressursid ning võimalik konflikt turule orienteerituse ja organisatsioonilise missiooni vahel (Bielefeld 2013: 476). Vähetähtsad polnud põhjustena ka piirkondlik eripära – kiriku asukohas napib võimalikke teenuse saajaid ja riigi ebastabiilne sotsiaalpoliitika. Üheks seisukoha mõjutajaks võis olla ka hiljuti läbiviidud hooldekodureform, mis on põhjustanud probleeme ja pahameelt meie omavalitsustes. Teooria osas märgitud USA kogemus aga näitas, et riigil on võimalusi kiriklike ja kogukondlike organisatsioonide jaoks soodsa teenuste osutamise tingimuste loomiseks. Uus & Vinni (2015:1) märgivad, et takistustest aitaks üle saada ka see, kui klassikalise ülalt alla lepingulise delegeerimise asemel kasutada rohkem partnerlusele rajatud koostöömudeleid.

Teenuse osutamise hea näide on Rapla vallas, kus kohaliku kiriku kogudus osales vähempakkumise konkursil kalmistu haldamise teenuse osutamiseks ja selle ka võitis.

Ettepanekud partnerluse arendamiseks

Hea koostöö saab alguse usalduse võitmisest, selleks vaja rohkem läbi käia, dialoogi pidada ja ühiseid tegevusi arendada. Kui omavalitsuse ja koguduste polnud vastastikuse usaldusega seotud probleeme, siis koguduste ja kogukondade vahel oli see vastustes olulisena välja toodud. Seda küll rohkem kogukondade poolt vaadatuna – peamiselt oli selle põhjuseks kartus, et kirikud võiksid hakata oma religioosseid põhimõtteid peale suruma ka koostöö partneritele. Usaldus tekkimist saaks aga positiivselt mõjutada läbi ühiste kohtumiste ja tegevuste. Kogukondade jaoks on seega oluline partnerite avatus ja kiriku tagasihoidlikkus religiooniga seotud ideoloogia avaldamisel ühistes

ettevõtmistes. Neid seisukohti arvestades saaks koostöö koguduste ja kogukondade vahel olla tulemuslikum.

Koguduste jaoks on oluline regulaarsete kohtumiste korraldamine omavalitsuste juhtide initsiatiivil – see võimaldab koguduste juhtidel olla kursis valla tegemistega ja vajadustega ja ka oma abi pakkuda kui see vajalik peaks olema. Olulisena toodi välja see, et kuigi maakondlikel kohtumistel on oma positiivne mõju, siis eelistatavam variant oleks siiski kohtumised valla juhtide osavõtul.

Omavalitsuste jaoks on oluline, et kogudused osaleksid rohkem valla kultuuri- ja hariduselus ja et kogudustel oleks valmisolek osaleda valla kriisiprogrammis hingeabi ja psühholoogilise toega. Selles valdkonnas kogudustel võimekust eeldatavasti on, sellega panustati ka ukraina põgenike abistamisel ja see võiks olla jätkuvalt kiriku soovitatavaks rakenduseks koostöös omavalitsuste ja kogukondadega.

KOKKUVÕTE

Magistritöö eesmärgiks oli uurida, milline on koguduse, kogukonna ja omavalitsuse vaheline partnerlus ja milliseid võimalusi näevad osapooled koostöö arendamiseks.

Töö teooria osas keskenduti nii Eestis kui ka mujal maailmas läbi viidud uuringutele seonduvalt sektorite vahelise koostööga ja avaliku sektori ning vabaihenduste partnerlusega.

Uurimus viidi läbi kahes Raplamaa omavalitsuses, Kohila ja Rapla vallas, kus intervjueriti sealsete koguduste, omavalitsuste ja kogukondade esindajaid.

Intervjuude tulemuste põhjal saab välja tuua, et omavalitsuste ja koguduste esindajad hindavad omavahelist partnerlust väga heaks ja eeskuju väärivaks. Kogukondade esindajate hinnangutes oli erinevusi - kui ühes piirkonnas hindasid osapooled koostööd tagasihoidlikuks, siis seevastu teises piirkonnas oldi tihedas partnerluses.

Avalike teenuste pakkumist kogudused vajalikuks ega võimalikuks ei pidanud, põhjendades seda vastuoluga kiriku põhitegevuse osas, piiratud ressursside, piirkondlike eripära ja riigi ebastabiilse sotsiaalpoliitikaga.

Koostöö arendamiseks pidasid kogudused vajalikuks regulaarseid kohtumisi valla juhtidega, mis võimaldaksid kogudustel olla kursis valla tegemiste ja plaanidega.

Kogukondade jaoks oli oluline avatud ja usalduslik partnerlus, samuti ka kiriku tagasihoidlikkus religiooniga seotud ideoloogia avaldamisel ühistes ettevõtmistes.

Omavalitsused nägid kogudustes potentsiaali nende suuremaks osalemiseks kultuuriürituste korraldamisel, samuti ka valmisolekuks osaleda valla kriisiprogrammis hingeabi ja psühholoogilise toega.

KASUTATUD ALLIKAD:

1. Altnurme, L. 2013. Kristluse tähenduse ja tähtsuse muutus eestlaste seas 1857–2010.
2. Altnurme, R. 2009. Kirikuelu Eestis teisel iseseisvusajal. Koguteos „Eesti oikumeenia lugu“. *Eesti Kirikute Nõukogu*. Tartu/Tallinn
3. Altnurme, R. 2009. Eesti Kirikute Nõukogu suhted riigiga. Koguteos „Eesti oikumeenia lugu“. *Eesti Kirikute Nõukogu*. Tartu/Tallinn
4. Ansell, C., & Gash, A. 2008. Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543-571
5. Arula-Piir, A. 2021. „Valgamaa usuühenduste võrgustiku käivitamine ja liikmeskonna ning partnerorganisatsioonide ootused sellele“. Magistriprojekt. *Tartu Ülikooli Usuteaduskond*.
6. Bielefeld, W., Cleveland, S.W. 2013. Faith-Based Organizations as Service Providers and Their Relationship to Government. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly* 42(3) 468–494
7. Bryson, J.M., Crosby, B.C., Middleton Stone, M. 2006. The Design and Implementation of Cross-Sector Collaborations: Propositions from the Literature. *Public Administration Review*
8. Bryson, J.M., Crosby, B.C., Middleton Stone, M. 2015. Designing and Implementing Cross-Sector Collaborations: Needed and Challenging. *Public Administration Review*, Vol. 75, Iss. 5, pp. 647–663
9. Chaves, M., Tsistos, W. 2001. Congregations and Social Services: What They Do, How They Do It, and With Whom. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, vol. 30, no. 4, December 2001 660-683
10. Christens, B.D., Speer, P.W. 2015. Community Organizing: Practice, Research, and Policy Implications. *Social Issues and Policy Review*, Vol. 9, No.1, 2015, pp.193-222.
11. David, R.T. 2006. A General Inductive Approach for Analyzing Qualitative Evaluation Data. University of Auckland. *American Journal of Evaluation*, Vol. 27 No. 2, June 2006 237-246
12. Flint, J., Atkinson, R., Kearns, A. 2002. Churches and social capital: the role of church of scotland congregations in local community development. *University of Glasgow*.

13. Fukuyama, Francis. 2001. "Social Capital, Civil Society and Development." *Third World Quarterly* 22: 7-20
14. Gazley, B. 2008. „Beyond the Contract: The Scope and Nature of Informal Government – Nonprofit Partnership“. *Public Administration Review*
15. Elgindy, H. 2023. Kolmas sektor kui kohaliku omavalitsuse partner hariduspoliitika kujundamisel ja rakendamisel. Setomaa valla näide. Magistritöö 2023
16. Hellemans, S., & Wissink, J. (2012). *Towards a new catholic church in advanced modernity: transformations, visions, tensions*. Lit Verslag.
17. Ketola, K., Hytönen, M, Salminen, V-M. jt. 2016. *Osallistuva luterilaisuus. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012–2015: Tutkimus kirkosta ja suomalaisista. Kuopio.*
18. Kooima, M.N. 2023. „The Collaboration between the Local Government and the Church within a time of Crisis“. *Tilburg University*
19. Kurg, I., Üprus, A. 2022. Kirik keset küla. Koguduse ja kogukonna koostöö. Teatmik. *EELK Diakoonia- ja ühiskonnatöö talitus.*
20. Küüt, R. 2022. Kogukonnakeskne valitsemisviis kohalikul tasandil. Artikkel teatmikus „Kirik keset küla“, Koguduse ja kogukonna koostöö. *EELK Diakoonia- ja Ühiskonnatöö SA*
21. Laius, A. 2022. Vabäühenduste rahastamine. Kirik keset küla. Koguduse ja kohaliku omavalitsuse koostöö. Teatmik. *EELK Diakoonia- ja ühiskonnatöö talitus.*
22. Lu, Y, Li, Y. 2019. Cross-sector collaboration in times of crisis: Findings from a study of the Funing tornado in China. *Local Government Studies.*
23. Lewis, A. 2015. Some Positive Benefits Churches Bring to Communities. <https://erlc.com/wp-content/uploads/2015/05/Some-Positive-Benefits-Churches-Bring-to-Communities.pdf>
24. Lember, V., Parrest, N., Tohvri, E. 2011. „Vabäühendused ja avalikud teenused: partnerlus avaliku sektoriga“. Käsiraamat. *Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit MTÜ.*
25. Pöld, S. 2016. Konstantin Adolf Thomson ja Hageri kogudus 1892 – 1936. Maavaimuliku ja maakoguduse tegevus muutuvus ühiskonnas. Magistritöö. *Tartu Ülikool*
26. Reede, K. 2022. „Avalike teenuste delegeerimine“, Artikkel teatmikus „Kirik keset küla“, Koguduse ja kogukonna koostöö. *EELK Diakoonia- ja Ühiskonnatöö SA*

27. Toplaan, A. 2023. „EELK Lääne-Eesti koguduste ja kohalike omavalitsuste koostöö 2017 – 2021“. Magistritöö. *Tartu Ülikooli Usuteaduskond*
28. Uus, M., Tatar, M., Vinni, R. 2014. Avalike teenuste delegeerimine vabaihendustele 2014. *Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis*.
29. Uus, M., Vinni, R. 2015. Avalik teenus vabaihenduste abiga. *Artikkel ajakirjas REGI*
30. Vihma, P., Lippus, M. 2014 „Eesti kogukondade hetkeseis“. Uuringuraport. *Tallinn: Linnalabor ja Eesti Külaliikumine Kodukant*

ARENGUKAVAD JA ÕIGUSAKTID

1. Arengustrateegia „Eesti 2035“. https://valitsus.ee/strateegia-est-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia/materjalid?view_instance=0¤t_page=1
2. Sidusa Eesti arengukava 2030. [file:///C:/Users/Uku%20Torjus/Downloads/SIDUSA%20EESTI%20ARENGUKAVA_1611%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Uku%20Torjus/Downloads/SIDUSA%20EESTI%20ARENGUKAVA_1611%20(3).pdf)
3. Kirikute ja koguduste seadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/922728>

KODULEHEKÜLJED

1. Eesti Kiriku Nõukogu koduleht http://ekn.ee/inc.toovaldkond.php?lehe_id=6&alamlehe_id=8
2. EUU 2020 uuring. http://www.ekn.ee/doc/uudised/EUU2020_esmased_tulemused.pdf

**PARTNERSHIP OF MUNICIPAL GOVERNMENTS, CONGREGATIONS
AND COMMUNITIES AS AN EXAMPLE OF THE REGIONS OF
RAPLAMAA**

Uku Torjus

SUMMARY

The aim of the master's thesis was to investigate what the partnership between the congregation, the community and the municipality is like and what opportunities the parties see for the development of cooperation. The research was conducted in two municipalities of Raplamaa, Kohila and Rapla, by interviewing representatives of local congregations, municipalities and communities.

Based on the results of the interviews, it can be pointed out that the representatives of local governments and congregations rate mutual partnership as very good and worthy of an example. and worthy of an example. There were differences in the assessments of the representatives of the communities - if in one region the parties assessed the cooperation as modest, on the other hand, in another region there was a close partnership.

The congregations did not consider the provision of public services necessary or possible, justifying it with a contradiction in the main activities of the church, limited resources, regional peculiarities and the country's unstable social policy.

In order to develop cooperation, the congregations considered it necessary to have regular meetings with the leaders of the municipality, an open and trusting partnership was important for the communities.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Uku Torjus

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

„OMAVALITSUSTE, KOGUDUSTE JA KOGUKONDADE PARTNERLUS RAPLAMAA PIIRKONDADE NÄITEIL“

mille juhendaja on religiooniuuringute kaasprofessor Atko-Sulhan Remmel ja kaasjuhendajaks praktilise usuteaduse lektor Kaido Soom

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Uku Torjus

29.04.2024